

Utskottens beredningsområden

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har berett ett antal utskott tillfälle att yttra sig över motionsyrkanden om förändringar i utskottens beredningsområden. För arbetsmarknadsutskottets del gäller det motionerna 2003/04:Sf396 yrkande 16, 2004/05:K238 yrkande 2 och 2004/05:Sf366 yrkande 5. Även socialförsäkringsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över dessa yrkanden.

Motionsyrkandena avser frågor med anknytning till invandrare, migration och integration.

I kommittémotion 2003/04:Sf396 yrkande 16 (c) föreslås att migrationspolitiken flyttas från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet. Motionärerna kritiserar dagens integrationspolitik som leder till bidragsberoende. Ökat fokus bör läggas på integrering via arbete eller företagande. Ett överförande av migrationsfrågorna från socialförsäkringsutskottet skulle ge en tydlig signal om att invandrarna är en resurs och inte en belastning.

I den enskilda motionen 2004/05:K238 yrkande 2 av Sten Tolgfors (m) föreslås att integrationsfrågorna förs till arbetsmarknadsutskottet, detta för att understryka att arbete är en väg in i samhället. På det sättet understryks också att integrationspolitiken inte ska vara en fråga för sig utan en del av redan etablerade politikområden. Asylfrågorna bör enligt samma motion föras över till utrikesutskottet.

Som en konsekvens av att Moderaterna vill slå ihop de fyra diskrimineringsombudsmännen till en myndighet vill partiet enligt motion 2004/05:Sf366 yrkande 5 föra över medlen på anslaget för Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) till utgiftsområde 14 Arbetsliv, som hör till arbetsmarknadsutskottets beredningsområde

Utskottet

Allmänna utgångspunkter

Inledningsvis kan utskottet konstatera att det inom ramen för Riksdagskommittén pågår en översyn av utskottens beredningsområden. Enligt vad utskottet erfarit inriktar sig översynen främst på att åstadkomma en jämnare ärendefördelning mellan utskotten, men det finns inom delar av kommittén också tankar om att reducera antalet utskott. Även möjligheten att av andra skäl flytta vissa ärendegrupper till andra utskotts beredningsområden ska ha diskuterats inom kommittén. Man bör kunna utgå från att diskussionerna inom kommittén särskilt kan komma att avse arbetsmarknadsutskottet, som är ett av de utskott som i dag har den minsta arbetsbelastningen.

Med hänsyn till det pågående arbetet bör enligt utskottets uppfattning de förslag i konstitutionsutskottets ärende som rör arbetsmarknadsutskottet lämpligen övervägas vidare inom ramen för Riksdagskommittén. I det sammanhanget kan det bli aktuellt att diskutera även andra förändringar av arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Utskottet vill ändå nu framföra vissa synpunkter med anledning av motionerna.

Utskottet vill inledningsvis också peka på det i och för sig självklara förhållandet att gränsen mellan olika ärendetyper inte alltid är skarp. Beroende på politisk infallsvinkel m.m. kan en viss fråga hänföras till den ena eller andra ärendekategorin. Vissa frågor är sektorsövergripande och berör ett flertal beredningsområden. I riksdagsordningen finns exempel på ämnesområden som griper in i varandra. Vissa beredningsområden anges tämligen specificerat, medan andra beskrivs i mera övergripande termer, så t.ex. arbetsmarknadsutskottets ansvarsområde. Det vida begreppet arbetsmarknadspolitik innefattar t.ex. sysselsättningsåtgärder för invandrare, som också skulle kunna hänföras till utlännings- och invandrarfrågor, en ärendegrupp som ingår i socialförsäkringsutskottets beredningsområde. Ett annat exempel är arbetsrätten, till vilken delar av antidiskrimineringslagstiftningen brukar hänföras. Den lagstiftning som avser skydd mot diskriminering på etnisk grund skulle i och för sig också kunna hänföras till integrationspolitiken och därmed till socialförsäkringsutskottet, medan den lag som reglerar skyddet för funktionshindrade skulle kunna hänföras till socialutskottet. Arbetsmarknadsutskottet vill också peka på att det förekommer att ett utskott får ansvaret för en viss typ av ärende, trots att det egentligen inte överensstämmer med en strikt tolkning av riksdagsordningen. Ett exempel är att arbetsmarknadsutskottet beredde 2003 års lag mot diskriminering. Lagen borde kunna hänföras till skadeståndsrätten, vilken hör till lagutskottets ansvarsområde. Utskottet återkommer nedan till den särskilda frågan om arbetskraftsinvandring. Beroende på från vilka utgångspunkter frågan diskuteras borde den kunna ses som antingen ett arbetsmarknadspolitiskt eller ett migrationspolitiskt ämne.

Enligt utskottets mening bör man så långt som möjligt upprätthålla principen att frågor som har ett tydligt sakligt samband behandlas i ett sammanhang. Avgränsningen av beredningsområdena och den praxis som utvecklas vid ärendefördelningen får inte leda till att denna princip sätts åt sidan. Man bör undvika ställningstaganden som huvudsakligen bygger på formella aspekter, som t.ex. vilket utskott som ansvarar för författningarna på området, och mera se till sakfrågan.

Arbetsmarknadsutskottets beredningsområde enligt riksdagsordningen

Mer omfattande förändringar i sak av arbetsmarknadsutskottets beredningsområde har gjorts vid två tillfällen, 1983 och 1998. Av intresse här är främst förändringen 1983 som bl.a. innebar att frågor om invandrare och flyktingar överfördes till socialförsäkringsutskottet.

Arbetsmarknadsutskottets beredningsområde hade i det berörda hänseendet före 1983 års ändringar omfattat ”svenskt medborgarskap och utlänningsars ställning”. Frågor i denna ärendekategori var t.ex. anslag till Invandrarverket, översättningsservice, åtgärder för flyktingar och invandrare, svenskundervisning, tvåspråkighet och frågor om dubbelt medborgarskap.

Bakgrunden till 1983 års ändringar var ett förslag som hade lämnats av den s.k. Utskottskommittén. En av kommitténs huvudfrågor var ärendefördelningen mellan utskotten. Kommitténs helhetsintryck av utskottsorganisationen var att den i huvudsak fungerade tillfredsställande. Några utskott hade påtagligt mindre arbetsbelastning än övriga, däribland socialförsäkringsutskottet. I förslaget till talmanskonferensen (förs. 1981/82:22) ansåg kommittén därför att vissa ärendegrupper borde föras över från mer arbetstyngda till mindre hårt belastade utskott. Arbetsmarknadsutskottet berördes inte av kommitténs förslag.

Däremot framfördes ett förslag som särskilt gällde arbetsmarknadsutskottet i en motion som väckts med anledning av kommitténs förslag, 1981/82:2534 av Karin Israelsson m.fl. (c, fp, m). Enligt motionen skulle – under förutsättning att socialförsäkringsutskottet behövde tillföras ytterligare ärendegrupper – ärenden om arbetsmiljö, arbetstid och semester kunna föras över från socialutskottet till arbetsmarknadsutskottet samtidigt som ärenden om invandrare och utlännings- och medborgarskapslagstiftning skulle kunna flyttas från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet.

Arbetsmarknadsutskottet anknöt i sitt remissyttrande till konstitutionsutskottet (1982/83:2y) till motion 2534 och ansåg att beredningen av utlänningslagen och medborgarskapslagen skulle kunna lämnas till ett annat utskott. Detsamma gällde anslagsfrågor rörande dåvarande Statens invandrarverk och särskilda åtgärder för flyktingar och invandrare. Arbetsmarknadsutskottet gjorde dock förbehållet att sysselsättningsåtgärder för invandrare inte kunde överlåtas på ett annat utskott. Utskottet noterade i sitt yttrande att ett förslag bereddades om att föra över ansvaret för flyktingverksamheten från AMS (Arbetsmarknadsstyrelsen) till Statens invandrarverk.

I sitt betänkande (bet. KU 1982/83:31) med anledning av kommitténs förslag konstaterade konstitutionsutskottet att det inte fanns något behov av en omfattande reform av utskottsorganisationen men att arbetsbelastningen mellan utskotten var ojämn. Utskottet underströk vikten av att de berörda utskotten själva var överens om eventuella överflyttningar. Några utskott var starkt emot vissa ärendeomflyttningar, varför konstitutionsutskottet ansåg att de inte skulle genomföras. Andra förslag hade mottagits mera positivt, däribland att flytta behandlingen av vissa invandrarfrågor från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte därmed motionens förslag om överflyttning av ”medborgarskapslagstiftningen samt utlännings- och invandrarfrågorna, (utom sysselsättningsåtgärder för invandrare)” från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet. Utskottet ansåg att det i och för sig fanns skäl för att medborgarskapslagstiftningen borde beredas av konstitutionsutskottet, men man ville inte motsätta sig att den lagstiftningen flyttades till samma utskott som mottog de övriga ärendena. Konstitutionsutskottet anförde: ”Utlännings- och invandrarfrågornas sociala aspekter samt arbetsfördelningsskäl talar – – – för att överflyttningen bör ske till socialförsäkringsutskottet”.

Riksdagsbeslutet innebar att ”ärenden om svenskt medborgarskap samt utlännings- och invandrarfrågor” fördes till socialförsäkringsutskottet medan arbetsmarknadsutskottet tog emot vissa ärendegrupper från socialutskottet.

Arbetsmarknadsutskottets beredningsområde har sedan dess ändrats i sak i två hänseenden. Regionalpolitiken överfördes till näringsutskottet fr.o.m. riksmötet 1998/99. Delar av den statliga personalpolitiken fördes över till finansutskottet fr.o.m. den 1 september 2001. Sedan den 1 juli 2003 anges beredningsområdet på följande sätt i riksdagsordningen.

4.6.15

Arbetsmarknadsutskottet skall bereda ärenden om

1. arbetsmarknadspolitik,
2. arbetslivspolitik med arbetsrätt samt
3. jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv bereds av arbetsmarknadsutskottet.

Frågan om arbetskraftsinvandring

Arbetsmarknadsutskottet tar först upp frågan om arbetskraftsinvandring. Den berörs inte specifikt i de motioner som behandlas i ärendet, men frågan om beredningsansvaret har uppmärksammats i arbetsmarknadsutskottets verksamhet under senare år och den har anknytning till de övriga frågorna i ärendet.

Vid tiden för överflyttandet 1983 av ärenden från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet hade arbetskraftsinvandringen från utomnordiska länder praktiskt taget upphört. Invandringen har därefter till helt övervägande del avsett flykting- och anhöriginvandring och invandring av humanitära skäl. Ärenden av detta slag har beretts i socialförsäkringsutskottet.

Sysselsättningsåtgärder för invandrare har däremot både före och efter ändringen i riksdagsordningen varit AU-frågor. Detsamma gäller frågor om invandrares villkor i arbetslivet och lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet m.m.

Frågor om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och den arbetskraftsinvandring som den ger upphov till brukar också beredas i arbetsmarknadsutskottet. Som exempel kan nämnas den verksamhet som bedrivs av Stiftelsen Nordkalotten och som bl.a. ska medverka till större rörlighet hos arbetskraften på den nordiska arbetsmarknaden. Verksamheten finansieras från svensk sida via ett anslag på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Även frågor om s.k. gränsgångare brukar beredas i arbetsmarknadsutskottet till den del de avser arbetsmarknadsrelaterade aspekter såsom rätt till a-kassa.

Under åren har det väckts relativt få motioner om arbetstillstånd för utläningar. Sådana förslag har behandlats i socialförsäkringsutskottet och i allmänhet avsett tillstånd för enskilda kategorier, t.ex. specialister. Det har också förekommit motioner i socialförsäkringsutskottet som mera allmänt pläderat för öppna gränser och en friare invandring bl.a. av arbetsmarknadsskäl.

Först under senare år har saken aktualiserats mera preciserat i termer av arbetskraftsförsörjning. Det har då skett i motioner som antingen har väckts med anledning av regeringsskrivelser om migrations- och asylpolitik eller i allmänna motioner i det ämnet. Ärendena har i flertalet fall remitterats till socialförsäkringsutskottet. En riksdagsmajoritet av m+fp+kd+c+mp begärde våren 2003 en utredning för att "utreda konsekvenserna av och ta fram ett regelverk som medger vidgad arbetskraftsinvandring från länder utanför EU" (bet. 2002/03:SfU8, res. 11, rskr. 143). Regeringen tillsatte senare en parlamentarisk kommitté, Översyn av regelverket för arbetskraftsinvandring (dir. 2004:21). Uppgiften är att se över det regelverk som styr möjligheterna till arbetskraftsinvandring med syfte att ta fram ett regelverk som medger vidgad arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES. Den parlamentariskt sammansatta kommittén ska i sammanhanget också utreda behovet av arbetskraftsinvandring, bedöma de konsekvenser som ytterligare sådan invandring kan få på arbetsmarknaden och i övrigt samt, med utgångspunkt i denna bedömning, föreslå eventuella åtgärder. Kommittén sorterar under Näringsdepartementet som bereder frågor om arbetsmarknadspolitik. Här kan också nämnas att regeringen i budgetpropositionen för 2005 beskriver denna kommitté som en insats *utanför* politikområdet Migrationspolitik.

Även arbetsmarknadsutskottet har under senare år tagit ställning till motioner om arbetskraftsinvandring i t.ex. betänkande 2002/03:AU6. Frågan har då ingått i ett arbetsmarknadspolitiskt sammanhang. Här kan också nämnas

att arbetsmarknadsutskottet våren 2003 arrangerade en hearing på temat arbetskraftsinvandring. I utfrågningen deltog bl.a. AMS och företrädare för arbetsmarknadens parter.

Regeringens skrivelse om övergångsregler i samband med EU:s utvidgning bereddes i socialförsäkringsutskottet (skr. 2003/04:119, bet. SfU15). Arbetsmarknadsutskottet yttrade sig i ärendet, som även omfattade frågor om effekterna på arbetsmarknaden i olika avseenden.

Arbetsmarknadsutskottet kan konstatera att förändringen av riksdagsordningen 1983 skedde vid en tidpunkt då frågan om arbetskraftsinvandring inte hade någon aktualitet. Som nämnts föregicks den inte av någon särskild beredning utan grundades på ett motionsyrkande. I en proposition från samma tid om invandrings- och flyktingpolitiken (prop. 1983/84:144, s. 62) sades bl.a. att det saknas anledning att räkna med något egentligt behov för Sveriges del av arbetskraftsinvandring under överskådlig tid. Regeringens inställning var att det i stället borde ankomma på Arbetsmarknadsverket att genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder och på annat sätt verka för att i Sverige bosatta arbetssökande kommer i fråga för lediga anställningar. Arbetsmarknadsutskottets argumentation i ärendet om beredningsområdena gick ut på att frågor som har nära arbetsmarknads- och sysselsättningsanknytning måste stanna kvar i arbetsmarknadsutskottet. Detta motsades inte av konstitutionsutskottet.

I dag finns frågan om arbetskraftsinvandring på ett helt annat sätt på den politiska dagordningen. Det anses att utbudet av arbetskraft långsiktigt måste öka om det ska vara möjligt att undvika arbetskraftsbrist och s.k. flaskhalsar, inte minst mot bakgrund av de stora demografiska förändringar och omfattande pensionsavgångar som kommer att följa efter år 2010.

Det regelverk som styr möjligheterna till arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES har, vilket påpekats i de ovannämnda utredningsdirektiven, gamla rötter och går tillbaka på riktlinjer för invandringspolitiken som riksdagen antog i slutet av 1960-talet. Innebörden är att utländsk arbetskraft inte får användas som regulator av arbetskraftstillgången, att den ska tillförsäkras samma lön för samma arbete på den inhemska arbetsmarknaden och att den inte ska koncentreras till låglönebranscher eller osäkra yrkesområden och att arbetstillstånd ska yrkesbegränsas.

Förutsättningarna för arbetstillstånd är inte reglerade i lag, ett förhållande som kritiserats bl.a. av Lagrådet. Utlänningslagen anger inte mer än att en utlänning i princip ska ha tillstånd för att arbeta i Sverige och att arbetstillstånd ska ges för viss tid. Enligt utlänningsförordningen är det AMS som beslutar om riktlinjer för bedömningen av ärenden om arbetstillstånd sedan organisationerna på arbetsmarknaden fått tillfälle att yttra sig. Migrationsverket prövar ansökningarna, men ska först samråda med länsarbetsnämnden.

Frågan skulle kunna ställas om avsikten vid ändringen av riksdagsordningen 1983 alls var att frågor om arbetskraftsinvandring skulle beredas i socialförsäkringsutskottet. Det var t.ex. aldrig tal om att ärenden om sådan arbetskraftsinvandring som faktiskt förekommer inom Norden skulle överlämnas

dit. Frågor med anknytning till det slaget av arbetskraftsrörlighet har följaktligen hela tiden beretts i arbetsmarknadsutskottet. Detsamma gäller frågor om s.k. gränsgångare som brukar beredas i arbetsmarknadsutskottet till den del de avser arbetsmarknadsrelaterade aspekter såsom rätt till a-kassa.

För det fall att den nuvarande ärendefördelningen mellan utskotten skulle anses innebära att frågor om arbetskraftsinvandring, även när saken diskuteras som ett arbetsmarknadspolitiskt instrument, hör till socialförsäkringsutskottets beredningsområde anser arbetsmarknadsutskottet att denna ordning bör ändras. Arbetsmarknadspolitiken är en av arbetsmarknadsutskottets kärnfrågor. Den ena sidan av arbetsmarknadspolitiken är hur arbetsmarknaden ska kunna få tillgång till den arbetskraft som behövs, dvs. arbetskraftsförsörjningen, den andra sidan är hur arbetskraften ska få tillträde till arbetsmarknaden. Dessa aspekter bör hållas samman.

I ett kortsiktigt perspektiv är det fråga om bedömningar av det slag som AMS i dag gör inom ramen för prövningen av arbetstillstånd. Det handlar om de behov av arbetskraft som kan finnas i specifika yrken och sektorer och vilka möjligheter som finns att täcka behoven genom den arbetskraft som redan finns i Sverige, s.k. arbetsmarknadsprövning. I det längre perspektivet gäller det bedömningar av de framtida rekryteringsproblemen, såväl inom den offentliga sektorn som inom industrin, bl.a. med hänsyn till de demografiska förutsättningarna.

Utskottet anser att det står bäst i överensstämmelse med riksdagsordningens grundtanke om att ärenden som hör till ett och samma ämnesområde ska hänföras till samma utskott (4 kap. 6 § riksdagsordningen) att frågor om arbetskraftsinvandring bereds av arbetsmarknadsutskottet. Till saken hör också att insatser med anledning av effekterna på arbetsmarknaden av arbetskraftsinvandring – oavsett om den är restriktiv eller generös – i hög grad är arbetsmarknadsutskottets frågor.

Att frågan om arbetskraftsinvandring även har en integrationspolitisk aspekt och har samband med frågan om invandring av andra skäl kan inte anses tala emot ett överflyttande till arbetsmarknadsutskottet. För övrigt har även AU-frågan om hur invandrare ska kunna få arbete på den svenska arbetsmarknaden en stark sådan integrationspolitisk betydelse.

Den allt intensivare diskussionen om effekterna av EU:s utvidgning, om arbetskraftsinvandring på kort och på längre sikt och om den utländska arbetskraft som redan finns här i landet visar att frågorna i hög grad gäller de villkor som ska gälla för dem som verkar på den svenska arbetsmarknaden. Detta är utpräglade AU-frågor, vilket är ett ytterligare skäl att även se frågan om och i vilken utsträckning sådan invandring ska tillåtas som ett arbetsmarknadspolitiskt spörsmål som bör beredas i arbetsmarknadsutskottet.

Bör migrationspolitiken överföras till arbetsmarknadsutskottet?

Utskottet övergår nu till den vidare frågan om, som Centerpartiet föreslagit, hela migrationspolitiken bör överflyttas till arbetsmarknadsutskottet. Till en början ska konstateras att regeringen i budgetpropositionen hänför migrat-

ionsfrågorna – migration till och från Sverige, flyktingpolitiken m.m. – till ett politikområde och integrationsfrågorna – lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter, invandrades etablering m.m. – till ett annat.

Av föregående avsnitt framgår att utskottet ser skäl för att frågor om migration i form av arbetskraftsinvandring bör tillhöra arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Motsvarande sakliga skäl för att överföra t.ex. ärenden om asylfrågor och uppehållstillstånd av humanitära skäl finns inte. Dessa frågor har en starkare internationell anknytning och de politiska insatserna är av annat slag. De har inte heller samma starka samband med den inhemska arbetsmarknaden. I den mån det är möjligt att separera de olika slagen av invandring ser utskottet därför inget skäl att överföra hela migrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet. Utskottet skulle däremot inte motsätta sig en sådan förändring om den ansågs befogad av t.ex. arbetsfördelningsskäl.

Bör integrationspolitiken överföras till arbetsmarknadsutskottet?

Integrationspolitiken är sektorsövergripande och berör ett flertal politikområden. Arbetsmarknadsutskottet hanterar redan i dag frågor som rör integrationen av invandrare. Som berörts ovan är en del av arbetsmarknadspolitiken specifikt inriktad på invandrare. Denna grupp omfattas även i övrigt i hög grad av den aktiva arbetsmarknadspolitiken eftersom personer med utländsk bakgrund har betydligt högre arbetslöshet och betydligt lägre sysselsättning än genomsnittet för riket. Integrationspolitiken är inriktad på att förbättra möjligheten till arbete och försörjning. Till detta kommer att integrationspolitiken omfattar frågor som redan i dag tillhör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde, t.ex. lagstiftningen mot etnisk diskriminering. Ett ytterligare skäl att flytta integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet är att frågorna därmed skulle separeras från socialförsäkringspolitiken; detta skulle kunna fungera som en politisk signal. En starkare anknytning till arbetsmarknadspolitiken skulle understryka både att vägen till egenförsörjning främst måste gå via arbete och att invandrarernas deltagande i arbetslivet är av största vikt för den framtida arbetskraftsförsörjningen.

Det finns alltså goda skäl för att överföra integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet.

Bör myndigheten DO flyttas till arbetsmarknadsutskottet?

Myndigheten Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) inrättades den 1 juli 1986 (prop. 1985/86:98, bet. SfU20). Samtidigt beslutades om ett anslag för myndigheten på dåvarande tionde huvudtiteln (Arbetsmarknadsdepartementet) under littera D Invandring. Myndigheten har hela tiden hört till socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Inrättandet av myndigheten föregicks av ingående diskussioner om lagstiftning särskilt riktad mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Någon godtagbar lösning med sanktionerade förbudsregler på arbetslivets område ansågs då inte finnas. Ombudsmannens uppgift skulle vara att genom olika åtgärder som

rådgivning, överläggning och information motverka etnisk diskriminering i arbetslivet och på andra områden av samhällslivet. Verksamheten reglerades i en lag som inte innehöll några särskilda förbudsregler. Åtta år senare, den 1 juli 1994, trädde en ny lag mot etnisk diskriminering i kraft, ett ärende som bereddes i arbetsmarknadsutskottet. I princip överfördes de äldre lagreglerna om DO till den nya lagen som nu kompletterades med förbuds- och sanktionsregler av arbetsrättslig karaktär. Lagen ersattes från den 1 juli 1999 av lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. 1999 års lagstiftning genomfördes samtidigt med ny arbetsrättslig lagreglering till skydd mot diskriminering på grund av funktionshinder respektive sexuell läggning. De tre lagarna har likartad utformning och är baserade på tre olika regeringsförslag. Ärendena bereddes i arbetsmarknadsutskottet (bet. 1998/99:AU4). Motsvarande regler som i 1994 års lag om ombudsmannens uppgifter utanför arbetslivets område togs, på förslag av arbetsmarknadsutskottet, in i en särskild lag om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering i stället för i en instruktion för myndigheten, vilket regeringen hade föreslagit i propositionen.

Den 1 juli 2003 infördes ytterligare lagstiftning mot diskriminering. Tillämpningsområdet för lagen mot diskriminering är bl.a. arbetsmarknadspolitisk verksamhet, start och bedrivande av näringsverksamhet och yrkesutövning. Diskrimineringsgrunderna är etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Såväl DO, Ombudsmannen mot sexuell läggning (HomO) som Handikappombudsmannen har tillsynsuppgifter enligt lagen mot diskriminering. 2003 års lagstiftningsärende omfattade även vissa ändringar i 1999 års tre lagar som ett led i genomförandet av två EG-direktiv. Lagen mot etnisk diskriminering fick ny rubrik, Lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Även detta ärende bereddes i arbetsmarknadsutskottet.

Förutom i ovannämnda lagar finns bestämmelser om förbud mot diskriminering i jämställdhetslagen, lagen om likabehandling i högskolan och i brottsbalken. På det arbetsrättsliga området finns också en lag som förbjuder diskriminering av deltidsarbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning.

Myndigheten DO tillhör i dag utgiftsområde 8, Invandrare och flyktingar, politikområde Integrationspolitik. Ärenden om anslag inom detta utgiftsområde bereds i socialförsäkringsutskottet. Från anslaget för DO finansieras även verksamheten hos Nämnden mot diskriminering. Nämnden har också uppgifter som inte rör etnisk diskriminering eller integrationspolitik.

Arbetsmarknadsutskottet har under senare år behandlat motioner om sammanslagning av en eller flera av de statliga ombudsmännen mot diskriminering, senast i budgetbetänkande 2004/05:AU1. Motionerna har avstyrkts med hänvisning till att frågan omfattas av den utredning (dir. 2002:11) som regeringen tillsatt för att bl.a. överväga denna fråga. Uppdraget ska enligt kompletterande utredningsdirektiv (dir. 2003:69) redovisas senast den 1 juli 2005.

Ett överförande av hela integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet enligt föregående avsnitt skulle inbegripa även myndigheten DO. De skäl som finns för att flytta hela politikområdet kan även återopas som skäl för ett överförande av myndigheten.

Även om ansvaret för integrationspolitiken blir kvar i socialförsäkringsutskottet, och det nyssnämnda utredningsarbetet inte leder till en sammanslagning av ombudsmännen, kan det finnas skäl att flytta över DO till arbetsmarknadsutskottet. Redogörelsen ovan visar att DO:s verksamhet har en inriktning på arbetslivet och att verksamheten delvis styrs av arbetsmarknadsrelaterad lagstiftning. Redan i dag hör två av ombudsmannamyndigheterna, JämO och HomO, till arbetsmarknadsutskottet. Arbetsmarknadsutskottet har också haft beredningsansvaret för en stor del av lagstiftningen mot diskriminering.

Arbetsmarknadsutskottets arbetsbörda

Slutligen vill arbetsmarknadsutskottet kommentera utvecklingen av arbetsbördan.

Utskottets arbetsbörda mätt i såväl antalet sammanträdestimmar, behandlade propositioner och skrivelser, motionsyrkanden och betänkanden som antalet producerade trycksidor placerar utskottet bland de fem minst belastade under de två föregående riksmötena. Detta kan utläsas av ett underlag som sammanställts inom ramen för Riksdagskommitténs arbete. Samma underlag visar att arbetsmarknadsutskottet hör till de få utskott för vilka situationen förändrats jämfört med tidigare mandatperioder. Annars är bilden att de mest belastade utskotten varit det också under hela den senaste tioårsperioden på samma sätt som de minst belastade utskotten fortsatt att vara det. Förändringen i arbetsmarknadsutskottet gäller framför allt motioner och motionsyrkanden. Under valperioden 1994/95–1997/98 var utskottet ett av de mest belastade i dessa hänseenden. Den successiva minskningen av arbetsbördan har inte vänt. Något underlag för att bedöma vilken effekt överförandet från hösten 1998 av regionalpolitiken till näringsutskottet haft på arbetsbelastningen i arbetsmarknadsutskottet finns inte i dag. Det kan dock noteras att näringsutskottets belastning sedan dess relativt sett ökat framför allt i fråga om motioner och motionsyrkanden.

Man kan spekulera i anledningen till att arbetsmarknadsutskottet gått från att vara mycket belastat till att bli ett av de mindre arbetstyngda utskotten. En förklaring lär vara den mycket pressade situationen på arbetsmarknaden under 1990-talet som ledde till ett stort antal och ofta kontroversiella regeringsförslag om insatser för att bekämpa arbetslösheten. Därefter har arbetsmarknadsläget stabiliserats och en fastare struktur för de arbetsmarknadspolitiska programmen (åtgärderna) har skapats. En annan förklaring kan vara det pågående regeringssamarbetet. Ett förändrat politiskt läge skulle snabbt kunna ändra förutsättningarna och öka ärendetillströmningen.

Även om ärendetillströmningen skulle öka något bör det finnas utrymme för att bereda ytterligare grupper av ärenden, detta med oförändrad kansliorganisation.

Sammanfattande synpunkter

Arbetsmarknadsutskottet anser att eventuella förändringar av utskottets beredningsområde bör övervägas vidare inom ramen för Riksdagskommittén. Utskottet betonar vikten av att frågor som har ett tydligt sakligt samband hänförs till samma utskott. Det bör fastställas att frågor om arbetskraftsinvandring ska beredas i arbetsmarknadsutskottet när saken diskuteras ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Motsvarande del av migrationspolitiken bör överföras till utskottet. Utan att förorda att även övriga delar av migrationspolitiken förs till arbetsmarknadsutskottet görs bedömningen att utskottet skulle ha utrymme att överta ansvaret. Det finns skäl att överföra integrationspolitiken till arbetsmarknadsutskottet. I det fall utskottet inte får beredningsansvaret för integrationspolitiken, skulle myndigheten DO ändå kunna föras till arbetsmarknadsutskottet. Bedömningen görs att ärendegrupperna skulle kunna tillföras utskottet med den kansliorganisation som finns för närvarande.

Stockholm den 3 februari 2005

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Margareta Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Andersson (c), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Christer Skoog (s), Cinnika Beiming (s), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Ann-Marie Fagerström (s), Henrik Westman (m), Ulf Holm (mp), Luciano Astudillo (s), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd), Anders Wiklund (v), Britt-Marie Lindkvist (s) och Ann-Christin Ahlberg (s).